

SAŽETAK PRESUDE

IVANOVSKI PROTIV MAKEDONIJE OD 21. SIJEČNJA 2016. GODINE ZAHTJEV BR. 29908/11

Lustracijski postupak protiv predsjednika Ustavnog suda Makedonije nije bio pošten

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, koji je bio predsjednik Ustavnog suda, podnio je 2009. godine Komisiji za lustraciju izjavu o tome da nije surađivao s tajnim službama u razdoblju od 1944.-2008. godine. Naime, prema Zakonu o lustraciji suradnja s državnim tajnim službama u tom razdoblju predstavlja zapreku za obnašanje javne dužnosti. U 2010. godini Komisija za lustraciju zatražila je od Državnog arhiva pristup dokumentima i dosjeima podnositelja. Na temelju pribavljenih materijala Komisija je utvrdila da podnositeljeva izjava o nesuradnji s tajnim službama nije u skladu s pronađenim dokazima. Podnositelj je tijekom javne sjednice Komisije osporio dokaze. Komisija je odbacila njegov prigovor, te utvrdila da ne ispunjava uvjete za obnašanje javne dužnosti. Komisija je utvrdila da je podnositelj od 1964. godine, nakon što je bio uključen u srednjoškolsku nacionalističku skupinu, surađivao s tajnim službama, na način da im je prenosio informacije o studentima čije su aktivnosti bile praćene. Suradnja je okončana 1983. godine.

Prije i za vrijeme lustracijskog postupka protiv podnositelja odvijala se kontroverzna politička debata između političara vladajuće stranke i Ustavnog suda, u kojoj su političari oštro kritizirali odluku Ustavnog suda o ocjeni, suspendiranju i stavljanju izvan snage nekih odredbi Zakona o lustraciji. Dok je postupak protiv podnositelja još uvijek trajao, predsjednik Vlade je putem medija uputio otvoreno pismo „protivnicima lustracije“ u kojem je naveo da je Komisija za lustraciju otkrila kako je jedan od članova Ustavnog suda bio suradnik tajnih službi. U pismu je navedeno da taj suradnik stoji iza brojnih odluka suda kojima se ukidaju Vladine reforme.

Podnositelj je podnio tužbu za preispitivanje odluke Komisije, navodeći da postupak nije bio pošten. Tvrdio je da nije imao priliku u cijelosti iznijeti svoje argumente u pogledu tajnih informacija u dosjeu; da je skraćeno vrijeme za njegovu žalbu te da se dokumenti Državnog arhiva ne podudaraju s onima na koje se pozvala Komisija. Upravni sud odbio je njegovu tužbu, a Vrhovni sud je odbacio žalbu protiv odluke Upravnog suda. Podnositelj je u travnju 2011. smijenjen s dužnosti.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije podnositelj je tvrdio da je lustracijski postupak u cijelosti bio nepošten, da sudovi i Komisija nisu bili nepristrani, posebno uzimajući u obzir pismo predsjednika Vlade i činjenicu da su neki suci koji su donosili odluku u njegovom predmetu nakon toga promaknuti; da nije imao pravo na pristup sudu jer sudovi nisu imali punu jurisdikciju nad činjenicama predmeta. Isto tako, pozvao se na povredu članka 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života), budući da su odluke nadležnih tijela u lustracijskom postupku imale višestruki utjecaj na njegov ugled, dostojanstvo i moralni integritet.

ODLUKA SUDA

U odnosu na članak 6. Konvencije

Sud je utvrdio da nije došlo do povrede prava na pristup sudu jer je ocijenio da su Upravni sud i Vrhovni sud u predmetu podnositelja sudili kao sudovi pune jurisdikcije (primjerice, utvrđivali su činjenice vještačenjem).

Međutim u pogledu poštenosti postupka sud je odlučio da je došlo do povrede članka 6. Konvencije. Pri tom je posebnu pozornost obratio na otvoreno pismo premijera, upućeno tijekom postupka lustracije u kojem je premijer iskoristio polaznu tvrdnju Komisije za lustraciju da prokaže podnositelja kao suradnika tajne policije u bivšem režimu. Sud nije smatrao potrebnim nagađati o utjecaju premijerovog pisma na postupak lustracije. Dovoljno je bilo utvrditi da je lustracijski postupak završio na štetu podnositelja i da je ta izjava, zbog svog sadržaja i načina na koji je iznesena, suprotna pojmu „neovisnog i nepristranog suda“.

U svom zaključku Sud se pozvao i na Izvješću Europske komisije o napretku Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije iz studenog 2010. godine u kojem je ocijenjeno da je lustracijski postupak prema podnositelju izazvao zabrinutost zbog pritiska na neovisnost sudstva.

Slijedom navedenog, Sud je ocijenio da postupak u cjelini nije zadovoljio zahtjeve poštenog suđenja.

U odnosu na članak 8. Konvencije

Nesporno je da je odluka Komisije za lustraciju predstavljala miješanje u pravo podnositelja na poštivanje privatnog života, koje je bilo utemeljeno na odredbama Zakona o lustraciji. Sud je prihvatio i to da je cilj tog miješanja bila zaštita nacionalne sigurnosti, u smislu članka 8. stavka 2. Konvencije.

Što se tiče pitanja je li miješanje bilo opravdano, Sud je primijetio da je pri odmjeravanju interesa nacionalne sigurnosti i zaštite podnositeljevih prava trebalo kao ključan čimbenik uzeti u obzir činjenicu da je podnositelj pod prisilom počeo surađivati s tajnim službama. Međutim, prema mjerodavnom domaćem pravu nacionalne vlasti, pa tako ni sudovi, nisu bili pozvani razmotriti tu okolnost. Posljedično, njegovi argumenti da nije postojao njegov pristanak na suradnju s tajnim službama odbačen je kao nebitan. Stoga analiza domaćih sudova nije bila dovoljno temeljita da bi se moglo zaključiti da je miješanje bilo „nužno u demokratskom društvu“ u smislu članka 8. Konvencije.

U svakom slučaju, miješanje u podnositeljevo pravo na privatni život nije bilo proporcionalno legitimnom cilju koji se želio postići. Uslijed odluke Komisije podnositelj nije samo smijenjen s mjesta suca Ustavnog suda, nego mu je zabranjeno svako zapošljavanje u državnoj službi ili na sveučilištima na razdoblje od 5 godina.

Sud je napomenuo da je Zakon o lustraciji donesen nekih 16 godina nakon što je Makedonija donijela svoj demokratski ustav. Uzimajući u obzir da je bilo kakva prijetnja koju su lustrirane osobe inicijalno mogle predstavljati za novu demokraciju s protekom vremena morala značajno opasti, taj je značajan čimbenik trebalo uzeti u obzir pri ocjeni proporcionalnosti miješanja.

Nadalje, Sud nije mogao previdjeti činjenicu da je prijašnja tajna služba regrutirala podnositelja dok je još bio maloljetnik. Iako utvrđenja domaćih sudova ukazuju na to da je

suradnja nastavljena i u njegovoj odrasloj dobi, nedvojbeno je da je ista završena najkasnije 1983. godine, dakle 27 godina prije pokretanja lustracijskog postupka protiv njega. Sud nije uvjeren da je nakon tolikog protoka vremena podnositelj predstavljao takvu (odnosno ikakvu) prijetnju demokratskom društvu koja bi opravdala ograničenja širokog opsega u odnosu na njegove profesionalne aktivnosti na razdoblje od 5 godina.

PRAVIČNA NAKNADA

4.5000 eura na ime nematerijalne štete

850 eura na ime troškova postupka

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.